

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-58>

УДК 338.245

Антонюк Оксана Іванівна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Університет економіки і підприємництва
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9134-2956>

Oksana Antonyuk

University of Economics and Entrepreneurship

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

STATE SUPPORT FOR LENDING TO THE REAL SECTOR OF THE ECONOMY IN UKRAINE: TODAY'S REALITIES

Анотація. У статті розглядаються особливості розвитку державної підтримки кредитування комерційними банками реального сектору економіки на в умовах сьогоdnішніх реалій. Визначено, який саме результат отримала вітчизняна банківська система як елемент фінансової системи держави під дією кризових явищ. Окреслено, що банківська система України готова фінансувати підприємства, які постраждали від бойових дій, сільськогосподарські та інноваційні підприємства, проте лише за умови часткового розподілу ризиків із державою. У дослідженні визначено, що кредитування є одним із ключових механізмів, що забезпечує сталий економічний розвиток країни, фінансову стабільність та зміцнення потенціалу України як у період військово-політичної та економічної нестабільності, так і під час повоєнного відновлення. Оцінено темпи та причини зростання обсягів банківського кредитування підприємств України в умовах нестабільності. Показано, що державну Програму «Доступні кредити 5-7-9%» було направлено на допомогу ключовим напрямкам економіки, запровадження інновацій та енергозберігаючих технологій, організацію та стимулювання нових робочих місць через механізм оформлення кредитів, за нижчими ринкових кредитними ставками. Проаналізовано причини запровадження державної програми кредитування вітчизняних підприємств «Доступні кредити 5-7-9%». Досліджено обсяги фінансування, які були здійснені українськими банками за період дії програми «Доступні кредити 5-7-9%», визначено географічний розподіл підприємств, які фінансувалися за програмою. Проаналізовано галузі національної економіки, які були реципієнтами програми «Доступні кредити 5-7-9%» та причини, з яким бізнес інших напрямків не мав доступу до коштів державного фінансування. Визначено шляхи економічної еволюції банківського кредитування в умовах військової агресії та економічної кризи. Досліджено спектр проблем, які не було враховано при формуванні програми «Доступні кредити 5-7-9%». Здійснено пропозиції, які дозволять зробити програму «Доступні кредити 5-7-9%» доступними для більшої кількості позичальників з різних сфер діяльності.

Ключові слова: банківська система, кредитування, комерційний банк, реальний сектор економіки, фінансування, банківський кредит.

Summary. The article examines the peculiarities of the development of state support for lending by commercial banks in the real sector of the economy in the conditions of today's realities. It was determined what exactly the result was obtained by the domestic banking system as an element of the financial system of the state under the influence of crisis phenomena. It is outlined that the banking system of Ukraine is ready to finance enterprises affected by hostilities, agricultural and innovative enterprises, but only under the condition of partial sharing of risks with the state. The study determined that crediting is one of the key mechanisms that ensures sustainable economic development of the country, financial stability and strengthening of Ukraine's potential both during the period of military-political and economic instability and during post-war recovery. The rates and reasons for the growth of bank lending to Ukrainian enterprises in conditions of instability were assessed. It is shown that the State Program "Affordable Loans 5-7-9%" was directed to help key areas of the economy, the introduction of innovations and energy-saving technologies, the organization and stimulation of new jobs through the mechanism of issuing loans, at lower market credit rates. The reasons for the introduction of the state lending program for domestic enterprises "Affordable loans 5-7-9%" are analyzed. The volumes of financing that were carried out by Ukrainian banks during the period of validity of the program "Affordable loans 5-7-9%" were studied, the geographical distribution of enterprises financed under the program was determined. The branches of the national economy that were recipients of the "Affordable 5-7-9% Loans" program and the reasons why business in other areas did not have access to state funding were analyzed. The ways of the economic evolution of bank lending in the conditions of military aggression

and economic crisis are determined. The range of problems that were not taken into account during the formation of the program "Affordable loans 5-7-9%" was studied. Proposals have been made that will make the "Affordable Loans 5-7-9%" program available to a greater number of borrowers from various fields of activity.

Keywords: banking system, lending, commercial bank, real sector of the economy, financing, bank credit.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення, немає абсолютно ніякого сумніву, що подолати наслідки економічної кризи, військово-політичної нестабільності реальний сектор економіки України може лише за потужної а послідовної державної підтримки. В якості джерела такої підтримки успішно виступає кредитування українських підприємств, яке дає можливість не тільки активно розвивати нові напрямки діяльності, створювати нові робочі місця, але найголовніше – сприяє соціально-економічному зростанню реального сектору економіки. Активізація кредитування комерційними банками вітчизняного бізнесу є не лише проблемою самих банків, а й держави. Зацікавленими сторонами в даному випадку виступають усі учасники кредитного процесу. І роль держави у такій підтримці є ключовою, оскільки саме у складні часи військової агресії та політико-економічної нестабільності ринок банківських кредитів повинен активно працювати, тим самим даючи надію та реальні важелі великій кількості суб'єктів господарювання на виживання, адаптацію до сучасних умов та розвиток у майбутньому. Банківська система України готова фінансувати підприємства, які постраждали від бойових дій, сільськогосподарські та інноваційні підприємства, проте лише за умови часткового розподілу ризиків із державою. Саме тому подальше дослідження необхідності та проблематики державної підтримки кредитування реального сектору економіки є актуальним і потребує ґрунтовних наукових досліджень і аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у еволюцію науково-методичних підходів до розвитку кредитування комерційними банками підприємств реального сектору економіки зроблено рядом науковців-іноземців, такими як: Дж. Гарсія, Е. Детражіа, Дж. Капріо, Т. Леттер, П. Роуз та ін.

Оцінка сучасної ситуації щодо підтримки фінансування вітчизняних підприємств як з боку банків, так і з боку держави, неодноразово висвітлювалася в науковому доробку багатьох українських науковців-дослідників, зокрема: Г.М. Азаренкової, О.Д. Вовчак, А.О. Єпіфанова, А.Я. Кузнецової, С.В. Леонова, А.М. Мороза, С.К. Реверчука, І.В. Сала та інших. Необхідність державної підтримки банківського кредитування в умовах нестабільності неодноразово висвітлювалося в численних працях О.І. Барановського, О.М. Колодізева, Л.О. Примостки та інших.

Мета статті. Проте, численні публікації не повною мірою відображають ситуацію, що склалася в умовах сьогодення з державною підтрим-

кою кредитування підприємств реального сектору економіки. Очевидно, необхідні подальші, більш ґрунтовні дослідження реальної ситуації та способів, з допомогою яких держава може здійснити фінансування бізнесу. Саме тому метою даної статті є оцінка сьогоденних реалій щодо державної підтримки кредитування комерційними банками українських підприємств та аналіз щодо їх розвитку у найближчій перспективі.

Вклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить практика та аналіз економічної літератури, недостатність власного капіталу у суб'єктів господарювання, обмеженість доступу до ресурсів на фондовому ринку – усе це підвищує роль банківського кредиту. Без сумніву, в умовах сьогодення саме банківський кредит виступає тим важелем, який у першу чергу наповнює оборотний капітал будь-якого підприємства української економіки, дозволяє ефективно та прогресивно працювати в умовах як нестабільності, та і в ринковій економіці. Наукові дослідження стверджують, що тільки у тому випадку, коли відбуватиметься пропорційне становлення різноманітних підсистем економіки (як банківського, так і реального секторів економіки), можливо очікувати активне збільшення економічної системи держави [6, с. 150].

Кредитування є одним із ключових механізмів, що забезпечує сталий економічний розвиток країни, фінансову стабільність та зміцнення потенціалу України як у період військово-політичної та економічної нестабільності, так і під час повоєнного відновлення. Станом на початок 2024 року доступ на ринку кредитування є обмежений та нерівномірний, що є відголосками економічної та фінансової кризи, викликані повномасштабною війною, розпочатою в 2022 році. Повернення до сталого функціонування кредитного ринку в Україні має стратегічне значення для забезпечення розвитку сильної економіки, військово-промислового комплексу України, повоєнного відновлення та відбудови. Кредитування є одним із ключових механізмів фінансування реального сектору, підтримки підприємництва та інновацій. Посилення можливостей отримання кредитних коштів сприятиме зростанню кількості підприємств, активному інвестуванню, зменшенню кількості безробітних та зворотній міграції населення [1, с. 86]. У цьому контексті розроблення та впровадження державної підтримки кредитування в Україні стає не лише пріоритетним завданням, але й необхідністю для фінансової безпеки країни.

Досвід країн, що проходили через воєнні конфлікти та повоєнне відновлення економіки свідчить про потребу спрямування державної

політики на підтримку пріоритетних галузей економіки. В якості пріоритетів в кредитуванні економіки на цьому етапі розглядаються підприємства оборонно-промислового комплексу, критичної енергетичної інфраструктури, переробної промисловості, сільського господарства, а також підтримку відновлення бізнесу, що працює на територіях стійкості. Інструментами державної політики, що спрямовуватимуться на розвиток кредитування мають стати: державні та міжнародні гарантії, страхування воєнно-політичних ризиків, програми часткової компенсації (субсидювання) відсоткових ставок за кредитами, інструменти проєктного фінансування, державні фінансові інститути [3].

Протягом усього часу, поки в країні запроваджено військовий стан, ухвалено досить велика кількість рішень, що зменшують податковий тиск на реальний сектор економіки та дають можливість простішим способом отримати кредитні кошти.

Детальніше зупинимся на найпопулярнішій та найзазатребуванішій на сьогоднішній день програмі державної підтримки кредитування підприємств реального сектору економіки «Доступні кредити 5-7-9%».

На початку 2020 року Урядом було затверджено ініціативне рішення Президента України про запровадження Державної Програми «Доступні кредити 5-7-9%». Така програма мала на меті активізувати притік інвестицій у вітчизняний мікро, малий та середній бізнес, мінімізувати бізробіття у цій сфері, а також за допомогою кредитів із мінімальними (пільговими) відсотковими ставками проводити реалізацію нових підприємницьких ініціатив (стартапів). Кредитний механізм реалізації такої ініціативи належить безпосередньо банкам учасникам Програми, а різниця між ринковою та компенсаційною ставкою (0, 5, 7, 9) фінансується із державного бюджету[4].

Вперше Програма зазнала змін тоді, коли відбулася перша COVID-кризи. У той проміжок часу досить багато суб'єктів господарювання встали перед проблемою кризи ліквідності та недостатністю фінансових ресурсів. З метою дотримання оптимальних показників фінансової стійкості та ліквідності підприємств, як мікро, так і малих) урядом було запроваджено два нових види кредитів: антикризовий з метою усунення кризи ліквідності (до 3% річних, а на період карантину та 90 днів після нього – 0%) та рефінансування, за яким процентна ставка становила 0%. Також дана Програма була розповсюджена також і на ті підприємства, що виготовляли медичні засоби та медичні препарати. А вже з 2021 року фізичні особи-підприємці також отримали доступ до кредитних коштів з ліміту Програми в разі дотримання критеріїв ліміту та при наявності українського резидентства [4].

Наступного разу зміни у Програмі Доступних кредитів були внесені відразу після початку військової агресії проти України. Ряд компаній великого бізнесу було додано до Програми, а також було дозволено надавати кредитні кошти задля підтримки компаній, що постраждали від воєнних дій. Такими змінами був наданий дозвіл фінансувати сільськогосподарських виробників з метою підтримати їх фінансово на проведення посівних робіт. Навіть було виокремлено спеціальний напрям у кредитній Програмі – фінансування посівних робіт. Також окремо почали пропонувати фінансування для усунення наслідків військових дій, тобто відбудови складських і виробничих приміщень. У класифікаційній частині Програми Фонду (адміністратор Програми – Фонд розвитку підприємництва) «Доступні кредити 5-7-9%» їм було присвоєно назву як «антивоєнні» кредити.

Починаючи з 2022 року відбулося подальше розгалуження Програми і її цілей. До цільової аудиторії також приєдналися торговельні мережі, а вже з 2023 року також і енергетичні компанії. Таким чином Програма Фонду підтримки підприємства розповсюдила свою дію на весь малий та середній бізнес України і стала тим самим рятівним колом для бізнесу, що розвивається та страждає від військової агресії та економічної нестабільності в державі.

Як бачимо, протягом усього часу з моменту запровадження (а це 2022-2023 роки), програма ФРП «Доступні кредити 5-7-9%» набула надзвичайно важливого значення для кредитування підприємств, особливо враховуючи, що комерційні банки практично припинили власне кредитування малого та середнього бізнесу. За даними ФРП, станом на 31.12.2023 року майже 40% кредитного портфеля українських комерційних банків склали кредитні кошти, що надавалися за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» за пільговими умовами кредитування. В межах даної програми під час військових дій було прокредитовано майже 90% нових фінансових проєктів.

Державне фінансування за програмою пільгового кредитування «Доступні кредити 5-7-9%» проводилося і до сьогодні реалізується в необхідних межах. Винятком був лише 2022 рік, коли видатки фактично зафіксували на рівні вхідного планування. Як свідчать дані Звіту про виконання відповідної бюджетної програми за 2022р., кошти з бюджету, що були заплановані під даний напрямок. Були витрачені в повному обсязі (табл. 1). Найбільша частка у кредитах, що надавалися банками за Програмою ФРП, припадала на державні українські банки. Всього було отримано кредитних коштів на загальну суму 1,1 мільярда гривень для понад як 826 позичальників. З цих коштів майже 42% – це кошти на підтримку аграрного сектора, для підтримки функціонування сільсько-

Таблиця 1 – Показники бюджетного фінансування Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%»

Рік	Початковий річний план, млрд грн	Виконано за період, млрд грн	Уточнений річний план, млрд грн	Відсоток виконання до уточненого річного плану, %
2020	2.0	2.0	2.0	100.0
2021	2.0	4.072	4.072	99.99
2022	7.0	6.326	9.326	67.8
2023	16.0	16.0	16.0	100.0
2024 (план)	18.0	-	-	-

Джерело: [4]

Рисунок 1 – Чистий приріст обсягів кредитування за програмою «Доступні кредити 5-7-9%», млрд грн

Джерело: [4]

господарських виробників. Близько 12 тисяч фермерських господарств станом на кінець 2023 року використали можливості Програми «Доступні кредити 5-7-9%», це є абсолютно логічно – вчасна посівна та збір урожаю – це можливість забезпечити від голоду не лише українців, а й людей у всьому світі.

Відтак спостерігається певна сезонність, пов'язана з потребами фінансування посівної навесні: середні темпи зростання кредитів упродовж березня-травня були у 1,7 та 2,1 рази вищими за середньорічні у 2021 року та 2022 року відповідно, натомість у 2023 році різниця стала менш помітною. Локальні максимуми у грудні (в 1,5-2 рази вищі порівняно з середньомісячними обсягами виданих кредитів) можна пояснити традиційним освоєнням залишків бюджетних коштів і виконанням комерційними банками річних планів, а для 2022 року – зростанням фінансових потреб підприємств через активізацію бойових

дій. Отже, бачимо зростання попиту на позикові кошти за пільговими ставками на початку весни та у грудні.

Аналіз щомісячної динаміки абсолютного приросту кредитування показує, що після запровадження воєнного стану значно виросли середні щомісячні обсяги чистих виданих кредитів за програмою з локальними піками у квітні-травні 2022 р. та у грудні 2022 р. (рис. 1).

Навесні 2023 року до Програми «Доступні кредити 5-7-9» було внесено зміни, які тягнуть за собою зростання відсоткових ставок за користування кредитними коштами. В першу чергу це стосується кредитів на поповнення обігових коштів та подолання наслідків COVID-кризи. Також було відмінені можливості рефінансування діючих кредитів. Разом з тим відбулося збільшення кількості напрямків, які дозволяють кредитування бізнесу, що розташований і реально працює на деокупованих та прифронтових територіях, а вже

з осені 2023 року акцентується увага на фінансування енергосервісу (акумуляція енергії, вироблення енергії з відновлювальних джерел).

Програма доповнюється можливістю надання кредитів під портфельні гарантії, обсяг яких станом на середину лютого 2024 року перевищив 105 млрд грн для 33,2 тис. договорів. Обсяг гарантованих кредитів, що обслуговуються, станом на 1 лютого 2024р. становить 67,2 млрд грн, із яких майже 70% надані в рамках Програми «5-7-9%». Проте детальний аналіз інструменту державних гарантій виходить за рамки цього дослідження.

Численні зміни компонентів Програми знайшли своє відображення також у високій варіативності цілей інструменту «Доступні кредити 5-7-9». Зміна цілей показана в таблиці 2.

Водночас наявна класифікація кредитів за цілями від Фонду розвитку підприємництва не є взаємовиключною (наприклад, аграрії можуть отримувати кредити як у рамках цілі фінансування посівної, так і на підтримку обігових коштів), що ускладнює аналіз ефективності Програми.

Найчастіше кредитуються за програмою підприємства, що працюють в сферах:

- сільського господарства (53%);
- торгівлі та виробництва (24%);
- промислової переробки (14%).

Отже, галузями-лідерами за обсягом отриманих кредитів за Державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» є аграрна та торгівля (рис. 2).

Як бачимо з рисунку 2, наприкінці 2023 року на агрокомпанії загалом припадало 49% від усіх пільгових кредитів за час існування Програми. Найменшою частка агросектору в портфелі пільгових кредитів була в другій половині 2021 року – 43%, після чого вона відновила до попередніх рівнів. У результаті настільки інтенсивної кредитної підтримки сільського господарства з боку держави наразі кредити «5-7-9%» становлять 68% усіх працюючих гривневих позик у цьому секторі економіки, а сільськогосподарські виробники з такими кредитами формували близько третини всього доходу галузі.

На сектор торгівлі припадає 26% усіх наданих кредитів «5-7-9%». Важливо, що торгівля займала доволі високу частку навіть до 2022р., коли в Програмі з'явилася додаткова можливість фінансувати великі торговельні мережі. У промисловість

було спрямовано всього 15% пільгових кредитів. Решта секторів, такі як послуги, будівництво, фінанси, акумулювали ще менші частки (6.4%, 2.1%, 0.03% відповідно).

Найбільше кредитних угод за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» укладено в межах м. Києва, Вінницької Харківської, Львівської, Одеської, Дніпропетровської, Київської областей. Разом з тим, економіко-географічний потенціал розташування реципієнтів є меншим ніж обсяги кредитування за пільговими умовами програми. Згідно нормативних документів, охоплення доступним фінансуванням можливе на всій території України, окрім тимчасово окупованих територій. Проте там кредитування було зупинене і до початку активних військових дій.

До Програми Фонду підтримки підприємництва «Доступні кредити 5-7-9%» станом на початок 2024 року вже доєдналися усі державні банки та більше 40 приватних комерційних банківських установ. Серед них надано максимальну кількість кредитів наступними: АТ «Приватбанк» (25,8 тис), АТ «Ощадбанк» (8,7 тис), АТ «Райффайзен Банк Аваль» (5,3 тис) [4].

Як бачимо з усього вищевикладеного, кредитування за Державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» – це наразі один з якісних та діючих інструментів національного рівня для стимулювання інвестицій малого бізнесу у розвиток.

Оскільки рішення про запровадження програми приймалися досить швидко і не завжди виважено, можемо визначити ряд її недоліків та зон розвитку. Першим спірним моментом були невідповідності щодо розподілу пільгових кредитів, окремі проекти-кредитування фінансово неспроможних компаній, збільшення кількості прострочених кредитів (NPLs) протягом 2022 року – 10 місяців 2023 року з 1% до 7% [4].

По друге, Програма фінансує неперіоритетні для країни галузі. Як було зазначено вище, більшою мірою державну підтримку отримують сільськогосподарські та торговельні підприємства, – сфери, які легко створюють додану вартість низькоінтелектуального типу та робочі місця низької якості. Варто було б дати можливість доступу до державної підтримки інноваційним підприємствам виробничої галузі, будівництва, компаній енергетичного напрямку.

Таблиця 2 – Класифікація кредитів за Державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%»

2020-2021 роки	2022-2023 роки
Антивоєнний	Антивоєнний
Антикризовий	Антикризовий, енергетика, переробка (с/г), торговельні компанії
Інвестиційний	Відбудова бізнесу, інвестиційний, інвестиційний 2023
Підтримка посівної (с/г)	Підтримка посівної (с/г), підтримка посівної (с/г) 2023
Підтримка ФОП	Підтримка ФОП
Рефінансування	Обігові 2023, пролонгація кредитів (обігові), рефінансування

Джерело: [4]

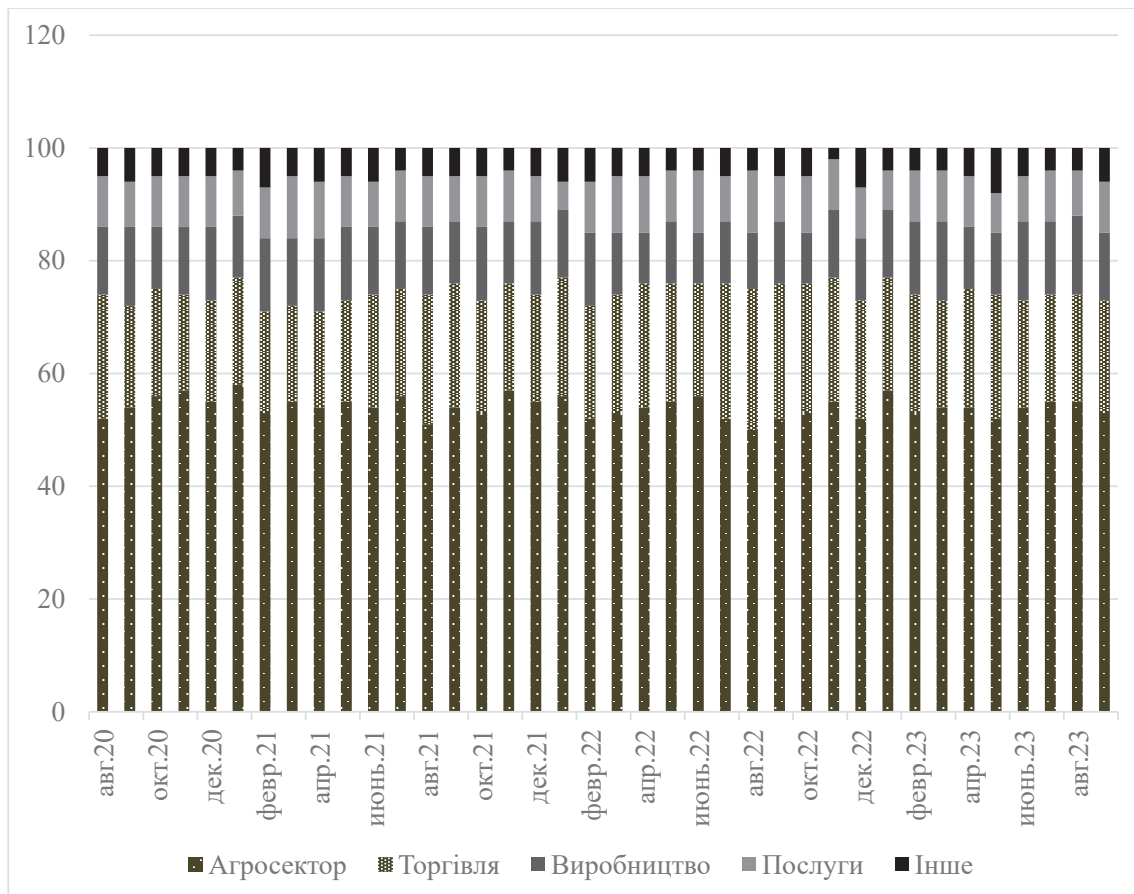

Рисунок 2 – Динаміка структури кумулятивного обсягу кредитів за Державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» у розрізі секторів, %

Джерело: [4]

По третє, більшою мірою у програмі задіяні банки з державною часткою у капіталі. Варто дати можливість шляхом чесної конкуренції усім комерційним банкам долучитися до участі у програмі «Доступні кредити 5-7-9%».

Висновки. Отже, здійснивши аналітичний огляд сучасного стану державної підтримки кредитування підприємств реального сектору економіки, можемо стверджувати, що бізнес однозначно потребує підтримки в умовах вій-

ськово-політичної нестабільності. І запровадження державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» – це знакове рішення для вітчизняної економіки. Проте є ряд питань і недоліків, які потребують подальшого удосконалення і переосмислення. Це сприятиме забезпеченню максимально ефективного розміщення державних коштів для стимулювання економічного зростання, зважаючи на критичну обмеженість бюджетних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Барна М.Ю., Рушишин Н.М. Стан і тенденції розвитку банківської системи в контексті структурного реформування національної економіки України. *Науковий журнал "Наукові горизонти"*. 2020. Т. 23. № 12. С. 84–98.
2. Дорошенко Н.О., Дорошенко О.Г. Першочергові заходи та шляхи реанімації економіки України у військовий час. *Modern research in world science. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference*. SPC. Lviv, Ukraine. 2022. P. 1128–1135.
3. Жирій К. Як банки допомагають вистояти економіці та громадянам у часи війни. unian.ua. 2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-ta-gromadyanam-u-chasiviyini-povini-ukrajina-11753254.html> (дата звернення: 14.08.2024).
4. Офіційний сайт Національного банку України: URL: <http://www.bank.gov.ua/> (дата звернення: 28.08.2024).
5. Прокопенко Н., Мирончук В., Шепель І. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1556/1497> (дата звернення: 21.08.2024).
6. Швайко М., Микиша А. Сучасні тенденції розвитку банківської системи України. *Соціальна економіка*. 2022. № 63. С. 145–155.

References:

1. Barna, M. Yu. and Rushchyshyn, N. M. (2020) Stan i tendentsiyi rozvytku bankivs'koyi systemy v konteksti strukturnoho reformuvannya natsional'noyi ekonomiky Ukrainy [State and development trends of the banking system in the context of structural reform of the national economy of Ukraine]. *Naukovyy zhurnal "Naukovi obriyi"*, vol. 23, no. 12, pp. 84–98. (in Ukrainian)
2. Doroshenko N. O., Doroshenko O. G. (April 17-19, 2022) Pershochergovi zahody ta shlyahy reanimatsii ekonomiky Ukrainy u viyskovy chas [Priority measures and ways to resuscitate the economy of Ukraine in wartime] Modern research in world science. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference / eds. Komarytsky M. L. Lviv. Pp. 1128–1135. (in Ukrainian)
3. Zhyrij K. (2022) Yak banky dopomahayut vystoyaty ekonomitsi ta hromadyanam u chasy viyny [How banks help the economy and citizens survive in times of war]. Available at: <https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-ta-gromadyanam-u-chasi-viyni-novini-ukrajina-11753254.html> (in Ukrainian)
4. Official site of the National Bank of Ukraine (2023) Indicators of the banking system. Available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=80799454> (in Ukrainian)
5. Prokopenko N., Myronchuk V., Shepel I. (2022) Pryntsypy funktsionuvannya bankivskoi systemy Ukrainy v umovakh viyny [Principles of functioning of the banking system of Ukraine in war condition]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. (41). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-33> (in Ukrainian)
6. Shvaiko, M., and Mykysha A. (October 9, 2022) Suchasni tendentsii rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy [Modern trends in the development of the banking system of Ukraine]. *Sotsialna ekonomika*, no. 63, pp.145–155. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 13.09.2024